

І.В. Палійчук

Формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ, Україна

Резюме. У статті уточнено суть поняття «педагогічна компетентність», дається її характеристика. Розглядається питання формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти засобами інноваційних педагогічних технологій.

Ключові слова: педагогічна компетентність, інноваційні технології, викладачі, андрагогіка, заклади післядипломної медичної освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді

Модернізація сучасної медичної освіти в Україні визначила необхідність підвищення якості підготовки медичних кадрів, професійного рівня викладачів, розвитку та підвищення їхньої педагогічної компетентності відповідно до вимог, цілей і завдань національної освіти як складової європейського освітнього простору. Питання підготовки викладачів для роботи з дорослими порушувалися ще в 70-і роки ХХ ст., коли на міжнародних педагогічних форумах ішлося про необхідність створення умов і можливостей для підготовки викладачів, які навчають дорослих.

Усвідомлення значущості освіти дорослих загострило проблему підготовки викладачів закладів післядипломної освіти. О. Кукуєв зазначав, що освіта дорослих вимагає ґрунтовної концептуалізації, оскільки, незважаючи на існування певних концепцій, вона ще не стала предметом спеціального осмислення, хоча має свою суттєву відмінність, що складається з багатьох чинників.

Одним з найбільш вагомих чинників є особистість викладача, який працює з дорослою аудиторією. Ми погоджуємося з думкою російського вченого С. Змеєва, що освіта дорослих потребує не тільки відповідної теорії та практики навчання, а і спеціально підготовлених викладацьких кадрів, які на високому рівні здатні задовольнити потребу дорослих у знаннях [2].

Відомо, що будь-яку професійну діяльність характеризують її професійна, етична та психологічна складові. Аналіз різних видів професійної діяльності свідчить, що ці складові мають різні значення. Основою професіоналізму фахівця, безумовно, є професійна складова – знання, уміння, навички у відповідній сфері професійної діяльності.

Важливим чинником формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти є озброєння педагогічними знаннями та вміннями, що зумовить здатність застосовувати їх в умовах мінливого сьогодення, компетентність яких буде полягати в умінні залучатись до постійної самоосвіти впродовж усього життя.

За даними науковців, підготовку медичних кадрів у вищих медичних навчальних закладах, у тому числі післядипломних, здійснюють фахівці переважно з вищою медичною освітою без спеціальної педагогічної підготовки. У зв'язку з цим одним з важливих завдань є створення інформаційно-методичного простору в системі

неперервної освіти для формування, розвитку й підвищення педагогічної компетентності викладачів цих закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукових праць свідчить, що зазначена проблема досліджується науковцями в різних напрямках: це фундаментальні основи оновлення системи вищої медичної освіти (Л. Артемчук, І. Булах, О. Волосовець, Ю. Вороненко, Т. Чернишенко та ін.), характеристика професійних якостей педагога вищої школи (А. Деркач, І. Ісаєв, Є. Клімов, А. Маркова, В. Сластьонін та ін.), теоретичні та методичні засади формування професіоналізму, професійної культури та професійної майстерності (Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн, С. Сисоева та ін.), зміст інтегрально-рольової позиції педагога-андрагога (С. Вершловський, І. Есмаа, Л. Лук'янова, Г. Сухобська та ін.), проблеми професійної підготовки андрагогів вивчав Р. Хеймстер, феномен професійної компетентності викладача досліджували В. Андрущенко, Н. Кузьміна, В. Лозова, В. Луговий, Н. Протасова та ін.

Проте незважаючи на значний внесок науковців у питання професійної підготовки педагогів, проблема формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти як у теоретичному, так і у практичному аспекті залишається малодослідженою.

Метою статті є висвітлення необхідності формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження

На думку провідних зарубіжних і вітчизняних науковців, одним із перспективних шляхів реформування освіти є реалізація основних положень компетентнісного підходу. Ключовою фігурою перетворень в освітній галузі є викладач. На сучасному етапі існує необхідність переосмислення змісту діяльності викладачів закладів післядипломної медичної освіти у відповідності з новими вимогами. А це у свою чергу потребує аналізу якості професійно-педагогічної діяльності викладачів з позиції розвитку компетентностей. Викладач закладу післядипломної освіти мусить бути креативним, мобільним, здатним до навчання протягом усього життя.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що дослідники визначають різні аспекти поняття «компетентність».

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «компетентність» (від лат. *competens* – належний, здібний) має два тлумачення:

- 1) міра відповідності знань, умінь і досвіду осіб певного соціально-фахового статусу реальному рівню складності виконуваних ними завдань і розв'язуваних проблем;
- 2) здатність до діяльності [3].

Отже, компетентність включає крім суто професійних знань і вмінь такі якості, як ініціатива, співробітництво, здатність до роботи у групі, комунікативні здібності, уміння вчитись, оцінювати, логічно мислити, відбирати й використовувати інформацію.

У педагогіці це поняття трактується по-різному, що обумовлено різними науковими підходами (особистісно-діяльнісним, системно-структурним, культурологічним та ін.).

А. Маркова вважає, що компетентність – це поєднання психічних якостей і психічних станів, що дає змогу діяти самостійно й відповідально, оволодіння людиною навичками та вміннями виконувати трудові функції. Дослідниця обґрунтовує, що поняття «компетентність» конкретної особи вужче, ніж професіоналізм. Людина може бути професійною у своїй галузі, але не бути компетентною у вирішенні професійних питань [4].

В. Маслов характеризує компетентність як готовність викладача на професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних надбань і кращого досвіду, наближення до світових вимог і стандартів. Відповідно до цього, компетентність є поєднанням науково-теоретичних знань із практичною діяльністю конкретної людини, яке дає змогу постійно забезпечувати високий кінцевий результат [5].

Ми поділяємо думку В. Введенського, який під професійною компетентністю педагога розуміє «здатність ефективно здійснювати професійну діяльність: швидко оволодівати сучасними способами діяльності та успішно виконувати професійні обов'язки». Дослідник зазначає, що професійна компетентність не зводиться лише до набору знань і вмінь, а визначає необхідність їх ефективного застосування в реальній освітній практиці [6].

В. Стрельников під професійною компетентністю викладача розуміє знання навчально-виховного процесу, сучасних проблем педагогіки, психології та предмета викладання, а також уміння застосовувати ці знання у своїй повсякденній практичній роботі [7].

Слід зазначити, що сучасні науковці (О. Бодалев, Н. Кузьміна, А. Маркова та ін.) розглядають професійну компетентність викладача як сукупність трьох складових – предметно-технологічної, психолого-педагогічної та загальнокультурної.

Педагогічна компетентність викладача – це єдність його теоретичної та практичної готовності до педагогічної діяльності.

Основними показниками педагогічної компетентності викладача є: особистісні якості, особливо перетворювальні та психологічні; усвідомлення ролі педагога у вихованні громадянина, патріота; безперервне підвищення загальної та професійної культури; пошукова діяльність педагога; володіння методами педагогічного дослідження; конструювання власного педагогічного досвіду; результативність навчально-виховного процесу; активна педагогічна діяльність, спрямована на перетворення особистості учня й викладача.

Сутнісними характеристиками – складовими педагогічної компетентності виступають: педагогічна майстерність, комунікативне мистецтво, володіння педагогічними технологіями, інноваційна діяльність.

Ураховуючи різні погляди науковців, під педагогічною компетентністю викладача закладу післядипломної

медичної освіти будемо розуміти його здатність ефективно здійснювати педагогічну діяльність, швидко оволодівати інноваційними педагогічними технологіями навчання дорослих, ефективно застосовувати їх у реальній освітній практиці з метою якісної підготовки та перепідготовки медичних фахівців на післядипломному етапі.

Сьогодні освіта дорослих визначається одним із пріоритетних напрямів, що передбачає збагачення теоретичної бази, реалізацію інноваційних технологій навчання [8–10].

Зміст педагогічної діяльності викладача на післядипломному етапі навчання лікарів полягає не тільки в навчанні, а й у консультуванні, наданні соціальної допомоги та виконанні організаційно-управлінських функцій у середовищі дорослих людей, що потребує постійного підвищення андрагогічної компетентності, яка, за твердженням С. Вершловського, охоплює розуміння особливостей освіти дорослої людини; знання особливостей дорослого як суб'єкта освітньої діяльності; володіння освітніми технологіями, адекватними особливостям позиції дорослого учня; здатність до взаємодії, заснованої на партнерській участі [11].

Водночас, як було зазначено вище, фахівці, які навчають дорослих на післядипломному етапі, переважно не мають спеціальної педагогічної підготовки. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне організувати систематичну перепідготовку й підвищення кваліфікації, а також післядипломну освіту для лікарів-викладачів, які надають освітні послуги в закладах післядипломної медичної освіти.

Відомо, що педагогічна діяльність викладачів закладів післядипломної медичної освіти має особливості, які залежать від освітньо-вікової специфіки тих, хто навчається. Отже, компетентне вирішення професійних завдань вимагає від них постійного підвищення не тільки лікарської компетентності, а й педагогічної.

Успішна реалізація лікарів-викладачів у педагогічній діяльності можлива лише за умови безперервності не тільки медичної, а і психолого-педагогічної освіти.

Планом заходів на виконання Програми розвитку вищої медичної освіти до 2015 року передбачено створення у вищих медичних навчальних закладах факультетів підготовки науково-педагогічних працівників і ліцензування спеціальності «Педагогіка вищої школи».

Ці заходи спрямовані на підвищення якості педагогічної підготовки медичних фахівців, вирішення кадрових проблем галузі, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців на міжнародному ринку праці.

Тобто багаторівнева підготовка лікарів-викладачів в умовах післядипломної педагогічної освіти повинна забезпечити розкриття особистісного потенціалу фахівця та якісну підготовку до викладацької діяльності у вищих медичних навчальних закладах.

Очевидно, що розглядати проблему готовності лікарів до педагогічної діяльності окремо від проблем оновлення змісту й удосконалення форм навчання в умовах підвищення кваліфікації викладачів неможливо.

Підвищенню педагогічної компетентності педагогів, безсумнівно, сприяє сукупність спланованих і розроблених заходів навчання й виховання фахівця в питаннях організації навчальної діяльності дорослих. Так, О. Кукуєв наголошував на організації змодельованого, поетапного, цілеспрямованого, системного процесу навчання, що спирається на андрагогічні принципи й технології, метою якого є створення певних умов для реалізації потреб конкретних груп фахівців, а результатом – наявність готовності до андрагогічної діяльності [1].

Викладачі кафедри стоматології ІННПО Івано-Франківського національного медичного університету, які здійснюють післядипломну підготовку стоматологів,

мають багаторічний досвід співпраці з кафедрою педагогіки, філософії та мовної підготовки ХМАПО. Результатом цієї співпраці є опанування викладачами педагогічних технологій гуманістичної спрямованості в системі післядипломної освіти (інформаційно-комунікаційні технології, кейс-технології, технології розвитку здатності до аналітичної діяльності, технології проблемного навчання, навчання у співробітництві, діалогові технології, навчальні тренінги), оволодіння інноваційними методами та прийомами навчання (метод проєктів, метод стимулювання творчої активності, метод дельфі, ігрові методи тощо), сумісні дослідження в галузі андрагогіки.

Висновки

Формування педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти має певні особливості, що зумовлені специфікою навчання дорослих людей з вищою освітою, досвідом лікарської й педагогічної діяльності, існуванням багаторівневої моделі підвищення кваліфікації фахівців, варіативністю застосування технологій.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вдосконалення науково-методичного супроводу процесу підвищення педагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної медичної освіти.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кукуев А.И. О становлении образования взрослых в России / А.И. Кукуев // Психология и педагогика (рецензируемый журнал). – Таганрог: Из-во ТРТУ, 2006. – № 14 (69). – С. 37–42.
2. Змеев С.И. Андрогикиа: теоретические основы обучения взрослых / С.И. Змеев. – М.: ИОО МО РФ, 1999. – 215 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 312 с.
5. Маслов В.И. Принципы менеджменту в установах освіти / В.И. Маслов // Освіта й управління. – 1997. – № 1. – С. 77–81.
6. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога // Педагогіка. – 2003. – № 10. – С. 51–55.
7. Стрельніков В. Ю. Розвиток професійної компетентності вчителів у закладах

- післядипломної освіти: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / В.Ю. Стрельніков. – К., 1990. – 223 с.
8. Лук'янова Л. Историко-теоретичні аспекти підготовки андрагогів у Польщі / Л. Лук'янова // Професійна порівняльна педагогіка. – № 1 (5), 2013: наук. журнал / Голов. ред. Н.М. Бідюк. – К. – Хмельницький: ХНУ, 2013. – С. 7–15.
9. Сухобская Г.С., Шадрина Т.В. Андрогикиакая направленность профессионально-педагогического образования: социокультурные предпосылки [электронный ресурс]: режим доступа 01.08.2013: <http://ext.spb.ru/index.php/2011-03-29-09-03-14/108-custom-person>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
10. Eesmaa I. The adult educator's different roles / I. Eesmaa // The Art of Being an adult Educator: A Handbook for Adult Educators-To-Be. – Copenhagen: Danish School of Education, Aarhus University, 2010. – 62 p.
11. Вершловский С.Г. Непрерывное образование / С.Г. Вершловский. – СПб.: СПбАППО, 2007. – 147 с.

Формирование педагогической компетентности преподавателей последипломных медицинских образовательных заведений

И.В. Палийчук

Резюме. В статье уточняется суть понятия «педагогическая компетентность», дается ее характеристика. Рассматриваются вопросы формирования педагогической компетентности преподавателей последипломных медицинских образовательных учреждений способами инновационных педагогических технологий.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, инновационные технологии, преподаватели, андрагогика, последипломные медицинские образовательные учреждения.

The formation of pedagogical competens of teachers of postgraduate medical institutions

I.V. Paliychuk

Summary. The article clarifies the essence of such basic concept as «pedagogical competence», is given its characteristic. The issues of formation of pedagogical competence of teachers of postgraduate medical institutions by innovative pedagogical technologies.

Key words: pedagogical competence, innovative technologies, teachers, andragogics, postgraduate medical institutions.

Палийчук Іван Васильович – д-р мед. наук, професор кафедри стоматології Інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет». Адреса: вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна. Тел.: (0342) 75-13-83. E-mail: Paliychuk62@mail.ru.

объявление • объявление • объявление • объявление • объявление • объявление

**ПРОДАЕТСЯ
ИТАЛЬЯНСКИЙ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИЙ ДИОДНЫЙ ЛАЗЕР**

подробности по тел.: +38 (098) 526-38-72